

Sant Joan: verbenes, revetlla i foc

Verbena és el nom d'un gènere de plantes herbàcies perennes que té 250 espècies. Una d'aquestes és la *Verbena officinalis*. Les seves flors són liles, i apareixen al juny. Els nostres ancestres, sobretot els joves, tenien el costum d'anar-ne a recollir perquè, segons la tradició, els portava sort i ventura. Un dels moments escollits era la nit de Sant Joan. Aleshores, els joves organitzaven una festa amb balls i foc, és a dir, una revetlla. Les noies casadores creien que si en recollien aconseguirien l'amor desitjat. Es calcula que ja els romans «anaven de verbenes». Aquesta planta, considerada màgica en moltes cultures, és utilitzada en farmacologia i té, d'entre altres, poders sedants i antiinflamatoris. També havia estat costum en alguns llocs de l'Estat espanyol, com a Madrid, que en els balls de les festes els homes portessin un petit ram de *verbena* a la solapa de la jaqueta. Aquest fet va provocar que les festes populars acabessin anomenant-se amb el nom de la planta (la Verbena de San Isidro) o que una coneguda sarsuela –després pel·lícula– portés el nom de *La verbena de la Paloma*. No deixa de ser curiós que l'Institut d'Estudis Catalans, a través del seu diccionari, ens vulgui fer escriure el nom d'aquesta planta amb «b» –berbena–, quan l'arrel llatina és amb «v», i quan el mateix diccionari ens diu que pertany a la família de les verbenàcies. No cal dir que, en la resta d'idiomes, la inicial del nom d'aquesta espècie és una «v».

La nit de Sant Joan té com a protagonista en les cultures mediterrànies, i sobretot a casa nostra, el foc. A l'antigor es creia que el foc

netejava els miasmes de l'aire, les influències dolentes, els esperits malignes... i encara avui es posa un ninot que ho representa damunt la foguera. El foc també simbolitza la pau, la intimitat i l'esperança.

No és veritat que Sant Joan coincideixi amb el solstici d'estiu. El 24 de juny no és exactament la nit més curta de l'any, ja que el solstici vernal generalment té lloc entre el 20 i el 21. És quan el sol es troba en el punt més alt respecte a l'equador, i la durada del dia, a l'hemisferi nord, és més llarga. Moltes fogueres són enceses gràcies a la Flama del Canigó, una tradició que arrenca de la nit de Sant Joan del 1955. Francesc Pujade, veí d'Arles (Catalunya del Nord), inspirat en el poema *Canigó*, de Mn. Jacint Verdaguer, va tenir la idea de pujar amb un matoll de feixes a dalt del cim del Canigó i encendre una foguera. Els següents anys, el Cercle de Joves de Perpinyà va promoure també que s'encenguessin fogueres en pobles i cims del Rosselló. Gràcies a l'èxit, la mateixa entitat, el

1963, va proposar de baixar una flama de la foguera del Canigó a la plana i que fos distribuïda fent relleus pels pobles de parla catalana com a símbol d'amor i amistat. La tradició es repeteix des d'aleshores en una gran trobada, com mostra la fotografia de C. Levillan publicada en el número 55 de la revista de la Catalunya del Nord *Terres Catalanes*.

Aquesta flama es conserva durant tot l'any en el Castellet de Perpinyà

Un lloc emblemàtic per viure la revetlla de Sant Joan és al santuari de la Mare de Déu del Mont. També hi arriba la flama del Canigó i s'organitza una vetllada poètica.

La nit de Sant Joan es presta a viure el món de la fantasia. A Banyoles encara hi ha qui intenta veure les goges, unes fades fines i boniques, que dansen aquesta nit per les ribes de l'estany, molt a prop d'on tenen el seu cau, en el paratge de les Estunes.

ÀNGEL RODRÍGUEZ VILAGRAN

